

HALLELUJA

Luentosarja psalmeista
Henrik Perret 23.1.2007

HALLELUJA

Halleluja! הַלְלוּ־יְהוָה eli "hallelu Jah" (halal-verbin piel "hillel" + Jahve) on sopiva nimi luentosarjalle, jonka tarkoituksena on tutkia psalmeja. Halleluja tarkoittaa, kuten tiedetään, "kiittäkää Herraa". Halleluja on VT:n kultissa (jumalanpalveluksessa) käytetty ylistyshuuto, seurakunnan vastaus jumalanpalveluksen vuorolauluissa. Halleluja löytyy Raamatusta 27 kertaa, vain kahdessa kirjassa – Psalmeissa sekä Ilmestyskirjassa. Mutta ajatus Jumalan kiittämisestä on "Raamatun punainen lanka": Herraa tulee kiittää Luojana ja Hänen hyvistä teoistaan kansan ja yksityisen ihmisen elämässä. Usein psalmit alkavat kehotuksella "kiittäkää Herraa" tai "siunatkaa Herraa", ja seurakunta vastaa "Halleluja"-huudolla.

Psalmiin kirjasta löytyy Hallel-psalmit (113–118), joita kutsutaan myös "egyptiläiseksi halleliksi". Hallel-psalmit veisattiin suurten juhlien yhteydessä muistutukseksi siitä, että Israelin kansa vapautui Egyptin orjuudesta. Kodeissa hallel-psalmit laulettiin pääsiäisaterian yhteydessä.

Joka päivä synagogassa luettiin halleluja-psalmit (Ps. 145–150). Myös Ps. 136 oli keskeinen psalmi.

UT:ssa "halleluja"-sana löytyy vain yhdestä kirjasta ja vain kirjan yhdestä luvusta: Ilm. 19. kertoo Kristuksen voitosta, Karitsan häistä, kun "Hänen morsiamensa on valmiina". Halleluja on Ilm:ssa taivaallinen ylistyshuuto.

Vaikka Halleluja-sanaa esiintyy vain 27 kertaa Raamatusta, rinnakkaisia ilmaisuja löytyy paljon. Halleluja on säilynyt liturgisena ylistyshuutona sekä juutalaisessa että kristillisessä jumalanpalveluksessa.

PSALMEISTA

"Psalmi" tulee kreikan "psalmos"-sanasta. Hepr. kirjaa kutsutaan yleensä "tehilim", joka tarkoittaa kiitosvirsiä tai "tefillot" (rukouksia). Usein käytetään sanaa "mizmorim" psalmeista, kun puhutaan eri psalmeista: mizmor alef, mizmor bet jne. Heprealaisessa Raamatusta Psalmiin kirja tulee kolmannen osan (ketubim) ensimmäisenä kirjana. Kirjoittajista tärkein on Daavid, joka on kirjoittanut 73 psalmia. Psalmit kertovat hänen henkilökohtaisesta elämästään. Toinen kirjoittaja on Asaf (12 psalmia), Korahilaisten psalmi (12 kpl). Salomo (2 kpl), Heeman (1), Esrahilainen Etan (1) sekä Mooses (1). Muut ovat anonyymejä.

Psalmin (mizmor) ja laulun (shir) ero saattaa olla siinä, että psalmi oli "säestetty laulu", mutta siitä ei ole täyttä varmuutta.

Psalmiin kirja on jaettu viiteen kirjaan:
1. kirja (Ps. 1–41),

- 2. kirja (Ps. 42–72),
- 3. kirja (Ps. 73–89),
- 4. kirja (Ps. 90–106) sekä
- 5. kirja (Ps. 107–150).

Mahdollisesti kirjat liittyvät viiteen Mooseksen kirjaan niin, että Mooseksen kirjoista luettiin ja psalmeja veisattiin. Psalmi laulettiin usein vuorolauluina.

Heprealaiselle runoudelle on tyypillistä ns. *”parallelismus membrorum”*, jäsenen paralleelisuus, säekerto. Hepr runoudessa on kolmenlaista paralleelisuutta: 1. synonyyminen paralleelisuus (esim. Ps. 49:1), 2. antiteettinen (esim. Sananl. 15:1, 17:22) sekä 3. synteettinen (esim. Ps. 2:2). Usein löytyy myös kiasmi, ab – ba, (esim. Ps. 51:1).

Psalmien kirja on ”terapeuttinen kirja”: se kertoo ihmiselämästä kaiken, sen synkimmistä hetkistä aina taivaalliseen ylistykseen. Se paljastaa ihmisen nopeat vaihtelut syvästä depressiosta aina suureen kiittolisuuteen ja katkeruudesta Jumalaa ja ihmisiä kohtaan. Lutherille Psalmien kirja oli hyvin keskeinen.

Ps. 2 ”HERRA ja hänen voideltunsa”

Ap. t. 4:25 kertoo, että Daavid on psalmin kirjoittaja, ja Ap. t. 13:33 puhuu ”toisesta psalmista”. Jotkut versiot puhuvat ensimmäisestä psalmista, joka voi tarkoittaa, että 2. psalmi nähtiin Psalmin 1 jatkona, tai että Psalmi 1:tä pidettiin koko Psalmien kirjan johdantona ja että Ps. 2 siten oli ”ensimmäinen psalmi”. Maininta Daavidista saattaa myös liittyä siihen tosiasiaan, että Psalmien kirjaa pidettiin Daavidin ja hänen apulaistensa kirjoittama ja kokoamana. Psalmien kirja ja Daavidin virsi olivat tavallaan synonyymeja. UT korostaa että Psalmi 2 on ”Pyhän Hengen puhetta Daavidin suulla”.

Psalmi 2 voidaan jakaa neljään osaan:

- 2:1–3 Vieraat maat ja niiden hallitsijat kapinoivat Jumalaa vastaan ja Hänen Voideltuaan vastaan.
- 2:4–6 Jumala vastaa ilmoittamalla, että Hän asettaa valitsemansa kuninkaan.
- 2:7–9 Kuningas puhuu Jumalan sanaa.
- 2:10–12 Psalmin kirjoittaja varoittaa kansoja ja niiden hallitsijoita Jumalan vihasta ja kapinan seurauksista

Psalmi 1 alkaa keskeisellä termillä אֲשֶׁרִי, (ashre=onnellinen, autuas jatkuu profeetaalisella psalmilla 2, joka päättyy samalla אֲשֶׁרִי-sanalla. Sillä on muitakin yhtymäkohtia psalmin 1 kanssa, kuitenkin ehkä vielä enemmän muiden psalmien kanssa, esim. psalmikohtien 59:9 ja 83:3–9.

Kansakunnat, jotka nousevat Jahvea ja Hänen Voideltuaan vastaan, tuhotaan. Jahve on asettanut Kuninkaansa Siioniin, pyhälle vuorelle. Kuningas on hänen poikansa, epiteetti, jota käytetään kuninkaasta. (מִשִׁיָּהּ יְהוָה), esim. 1. Sam. 24:7 Daavid sanoo Saulista, että hän on Jahven voideltu).

Ps. 2 alkaa sanalla לָמָּה (lammah), joka tarkoittaa miksi. Se on hyvin vahva "miksi", joka korostaa kapinan ja Jumalan vastustuksen mielettömyyttä: **miksi** kansat kapinoivat, kansakunnat punovat? (j. 1). Miksi-sanaa toistetaan monissa käännoksissä, vaikka sitä ei hepr. tekstissä löydy kuin j. 1.

Herraa ja Hänen Voideltuaan (עַל־יְהוָה וְעַל־מְשִׁיחֹוֹ) vastaan ei kannata kapinoida. Kapina voi olla väkivaltaista, se voi myös olla "sorinaa" (alkukielen sana "hagah" on onomatopoeettinen). Herra näkee kuitenkin sekä julkisen herjan että salaisen sorinan.

"Hänen Voideltunsa" tarkoittaa luonnollisesti kuningasta, jonka virkaanasettajaisiin kuului voitelemisen öljyllä. Se on sekä juutalaisessa että kristillisessä traditiossa messiaaninen ilmaisu.

"Messias" on kreikaksi Kristus. UT toteaa, että psalmi saa täyttymyksensä Jeesuksen tapahtumissa: "juuri näin on käynyt. Tässä kaupungissa Herodes ja Pontius Pilatus liittoutuivat pakanoiden ja Israelin kansan kanssa pyhää palvelijaasi Jeesusta vastaan, jonka sinä olit voidellut." (Ap. t. 4:27)

"Mutta Herra, joka hallitsee taivaassa, nauraa, Herra pilkkaa heitä". Kuninkaat vastustavat Kuningasta ja Hänen Voideltuaan, vaikka se on turhaa. He vain vahingoittavat itseään sillä.

Herra korostaa, että hän on itse asettanut kuninkaansa Siioniin, pyhälle vuorelle. Sitä päätöstä kukaan ei voi kumota.

Jakeet 7–9 kertovat Jumalan ajatuksista, hänen päätöksistään. Jumalan Voideltu puhuu. Hänen sanansa liittävät psalmin tuttuun Kuninkaan kruunujaispsalmiin (Ps. 110). Hän puhuu niin kuin Herra oli puhunut 2. Sam. 7:14, jonka mukaan Herra on luvannut rakentaa Daavidille kuningashuoneen. Lupaus koskee "Daavidin poikaa", josta Herra sanoo Natanin suulla: "Minä olen oleva hänelle isä, ja hän on oleva minulle poika". Sanat liittyvät todennäköisesti kuninkaan kruunajaisiin, siitä todistaa mm. "tänään". Mutta sanoja ei voida ymmärtää vain historiallista perspektiivistä – vasta Messias, Jumalan Poika, Herran palvelija, selittää sanojen varsinaisen merkityksen (Ap. t. 13:33, Hepr. 5:5). Jeesuksen kasteen yhteydessä Isä julistaa, että Jeesus on sekä Hänen Poikansa että Hänen palvelijansa viitaten Ps. 2:7 sekä Jes. 42:1. Myös rabbiinilaisessa kirjallisuudessa todetaan että Messias (Kristus) on sekä Poika että Palvelija, ja viitataan juuri Ps. 2:een sekä Jes. 42:een.

Kansat (pakanat) jotka ovat kapinoineet Jumalaa ja Hänen Voideltuaan vastaan annetaan Messiaalle "perinnöksi" ja todetaan, että "maan ääriin ulottuu sinun valtas". Matt. 28:18– Jeesus sanoo: minulle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä. Menkää siis ja tehkää kaikki kansat opetuslapsikseni..."

Jae 9 puhuu Herran vallasta, kuinka vastustajien loppu on kamala. Herran valtaa ei pystytä vastustamaan. Ilm. 2:27 sanoo: sille, joka voittaa, sille, joka loppuun asti noudattaa minun tahtoani, minä annan vallan hallita kansoja. Seuraavassa jakeessa Ilm. lainaa Ps. 2:9. "Se, joka voittaa" ja "joka noudattaa Jumalan tahtoa", joka saa "vallan hallita kansoja" on kristitty ihminen, Jumalan uskollinen

palvelija, mutta sanan varsinaisessa mielessä Kristus, johon viitataan myös Ilm. 12:5 sekä 19:15.

Ps. 2:10–12 on kehoitus parannukseen: ”tulkaa järkiinne, kuninkaat! Ottakaa opiksenne, maan mahtavat.” Hän kehottaa heitä pelkäämään ja palvelemaan Herraa (j. 11) vapisemaan ja kohottoamaan Herralle riemuhuuto.

Koko jaksosta on keskusteltu paljon. On ehdotettu muutoksia tekstiin (näin esim Bibel 2000). On oletettu, että jakeet 10–12 eivät ole alkuperäisessä muodossaan. Jakeessa 12 on yhtäkkiä sana ”bar” (aram. poika) eikä heprean ”ben”. Sitä ei kuitenkaan sen perusteella tarvitse hylätä; joka tapauksessa on jakeesta 7 selvää, että Herran Poikaa tulee tervehtiä ja suudella (niin kuin kuninkaita kunnioitettiin).

UT:ssa on sana, joka mielestäni saa uuden valon tästä psalmista. Luuk. 22:47–28 kertoo, että ”Juudas tuli Jeesusta kohti antaakseen hänelle suudelman, mutta Jeesus sanoi hänelle: ”Juudas, suudelmallako sinä kavallat Ihmisen Pojan?”

Jeesus oli valittanut (Mark. 7:6) viitaten Jes. 29:13:een, että ”tämä kansa kunnioittaa minua huulillaan, mutta sen sydän on kaukana minusta.” Juudas teki niin kuin piti tehdä, se oli kuitenkin vain huulten kunnioitusta, hänen sydämensä oli kaukana Jeesuksesta. Jeesuksen kysymys paljastaa Juudaksen petollisen sydämen, ja siitä johtui hänen kysymyksensä Juudakselle: ”Juudas, suudelmallako sinä kavallat Ihmisen Pojan?”

Ps. 2 puhuu siis Herran vihasta ja hänen armostaan. Se tarjoaa kansalle ja sen johtajille mahdollisuuden tehdä parranus ja kääntyä Herran ja Hänen Voideltunsa puoleen. Vaihtoehtona on jäädä väärälle puolelle ja suistua ”tieltä tuohon”. Pahinta mitä ihminen voi kohdata, ei ole Jumalan vastustaja, vaan Jumalan viha.

Mutta vielä julistetaan armoa: ”Hyvä on sen osa, joka turvaa häneen.”

אֲשֶׁרֵי כָּל־חַוְסֵי בּוֹ joka muistuttaa Ps.1:n alkua. Samaa ovat julistaneet Jesaja (30:18) ja Jeremia (17:7).

Ps. 2 liittyy läheisesti kuninkaan kruunajaisiin. Se tulkinta jää kuitenkin kesken-eräiseksi, mikäli etsitään tyhjentävää vastausta vain tietyn ajan kuningaskunnasta. Vain Daavidille on lupaukset annettu (vrt. Ps. 89:20–30), Ps. 2 on selkeästi messiaaninen. Se puhuu Jeesuksesta, Daavidin pojasta. Psalmin rakenne seuraa myös Jeesuksen julistuksen ja toiminnan struktuuria: armon julistusta, vihaa ja kapinaa, joka alkaa Jeesuksen syntymästä ja kulminoituu Jeesuksen kuolemaan Golgatan ristillä. Jeesuksen apokalyptiset puheet sisältävät samat ajatukset kuin Ps. 2: Jahve ja Hänen Voideltunsa voittavat, ne jotka turvaavat Häneen pelastuvat, viholliset saavat kohdata Jumalan vihan.

Jeesuksesta kertovat epiteetit, Messias ja Jumalan Poika (Joh. 1:50, Matt. 26:69) viittaavat Psalmiin 2 sekä Dan. 9:25:een, samalla tavalla kuin ”Ihmisen Poika” perustuu Ps. 8:5:een ja Dan. 7:13:een. Ilm. 19:15 ja 12:5 esittelevät Jeesusta sanoilla ”Nainen synnytti lapsensa, pojan, joka on paimentava maailman kansoja rautaisella sauvalla” (vrt. Ps. 2:9).